

lehdistötoiminnasta kotimais-
ten luentomateriaalien valmis-
tamiseen ja kotimaan lehdistön
varustamiseen oikeilla tiedoil-
la. Ensi kerran Suomessakin
jouduttiin vakavasti pohtimaan
myös radion asemaa mielipi-
teiden muovaajana. Voi, jos
meillä vielä olisi tallella vaik-
kapa Mika Waltarin kirjoittama
radiosarja Ero ja Ilona, jossa
"eroottissävyyden vuorokes-
kustelun puitteissa opetettiin
valtakunnallista ajattelua".

Suomen uudenaikaistumisen
juuria etsivä tutkimus (esim.
Pauli Kettunen) on viime vuo-
sina tulkinnut sotavuosia myös
muuna kuin pelkkänä kansal-
lisena murhenäytelmänä. Sota-
olosuhteiden ankarat pakot

myös rationalisoivat ja moder-
nisoivat niin yhteiskuntaa kuin
tuotantoelämää. Jutikkalan
kirja antaa kiintoisia lisiä näi-
hin pohdintoihin. Sotien jäl-
keisessä uudessa, maineeltaan
amerikkalaisessa, yhteiskun-
tatieteessä keskeiseen ase-
maan nousivat kansalaisten
mielipiteiden hallinta, tutki-
minen ja huomioon ottaminen.
Jutikkalan sotakronikka tulee
huomauttaneeksi, ettei tämä
ajattelu ollut pelkästään en-
simmäisten rauhanvuosien
tänne Amerikasta laivattua lai-
naa, tuntumaa siihen oli jo
sota-ajan ihmismielen insinöö-
reillä.

Utta tämä kirja tuo myös
akateemikko Jutikkalan hen-
kilökuvaan. Kirjoittaja harras-
taa pohdintaa propagandan, in-

formaation ja vaikuttamisen
käsitteiden ympärillä, tämän
lisäksi hän vielä laskee uutte-
rasti prosentteja siitä, miten
paljon lehdet ovat kulloinkin
VTL:n materiaalia julkaisseet.
Johtopäätös tästä kaikesta on
epämätön ja yllättävä: kaiken
muun ohella akateemikko Eino
Jutikkala paljastuu vanhoilla
päivillään suomalaisen media-
sosiologian Urvateriksi.

ANTTI SALONIEMI

EINO JUTIKKALA
VALTION
TIEDOITUSLAITOKSEN
SALAINEN
SOTAKRONIKKA
WSOY 1997

PUUN JA KUOREN VÄLISSÄ

EU- uutisoinnissa lukijat ovat
saaneet eteensä kymmenittäin
eri kirjainyhdistelmin tunnis-
tettavia tukimuotoja, ja toisaal-
ta on kauhisteltu autioituvia
kyläpahasia. Näiden välistä on
useimmiten puuttunut se kai-
ken näkijä ja kokija, nimittäin
kansalainen.

Ovelan itsekkästä kansan-
miehestä, Kätkäläisestä, tun-
netuksi tullut kirjailija Simo
Hämäläinen on asettanut oman
EU-tarinansa kahdensadan ih-
misen asuttamaan Kahulan ky-
lään, EU:n syrjäiseen kolk-
kaan. Kolkkana se on kuiten-

kin osa organisaatiota, jota on
mahdollista hyödyntää, kun
osaa ja kun asiat sattuvat pai-
kalleen. Ja nehan sattuvat.

Kahulan kylään saapuu
australialainen antropologi
John Mackey, joka on seikkail-
lut primitiivisten heimojen pa-
rissa ja jonka vanhemmat ovat
suomalaisia. Hänen tapansa
aluksi oudoksuttavat kyläläi-
siä. Hänen aamunaurunsa, jota
hän vertaa kuntoiluun eli "ei-
mihinkään juoksemiseen pu-
ruradoilla", tarttuu kuin tart-
tuukin ympäristöön. Siis
eräänlaista nauruherätystä.

Samanaikaisesti kylätoimi-
kunta elvyttää kylän taide-elä-
mää. Kesänäytelmää saadaan
kirjoittamaan läänintaideto-
imikunnalta sen palvelukseen
työministeriön erityisvaroin
osoitettu "entisen Neuvostoliit-
ton entinen kansalainen" Joose
Pässi, joka ei ole vain taiteen ja
kirjallisuuden tuntija, vaan
myös ja ennen kaikkea entinen
yhteiskunnallinen toimihenkilö
ja kielitaitoinen hallintoby-
rokraatti.

Entisestä hallintotyöstään
hän toteaa: "Luoja, miten pal-
jon minä kirjoitin. Suunnitel-

mia ja raportteja, kaikenlaista. Ohjeita, ukaaseja. Tämän teet- te, tuon tuotatte, näin toimitte. Numeroita, aina vaan numeroi- ta. Paperia, paperia, autokuor- mittain paperia edestakaisin. Ja Moskova oli niin kuin teille nyt Bryssel. Ensin vei, sitten antoi, jotakin karisi välille. Joskus tuli tarkastaja... No hei- dän kanssaan tultiin toimeen. Voi tämä EU, mitenkä se on hyvä! Miten kaikki on osattu- kin laittaa ja järjestää! Tä- möinen vanha jääri oikein her- kistyy, niin on kuin kotiin tuli- si!”

Ja herkistyyhän Joose aina toimintaan saakka. Myös ”nau- ruherätyksen” kokeneet ja sen kylän (muka) perinteeksi omaksuneet kyläläiset herkis- tyvät elvyttämään kyläänsä. Kahden vieraan tukijaloin läh- detään liikkeelle ja lähesty- tään paperitse EU-hirviötä. Kirjan herkullisimpia kuvauk- sia on, kun hallintockspertti Joose Pässä muuntaa kyläläis- ten omittuisimmatkin ideat ja pikkupuuhastelut uljaalle eu- rosuunnittelukielelle. Siinä ta- vallinen arki syleilee maailmo- ja, kun Joose dramatisoi näy- telmäkerholaisten ja muiden kyläläisten harrastuksia, pe- rinteitä ja naurua naispuolisel- le EU-tarkastajalle, joka saa- puu katsomaan, mitä niihin suurellisiin mutta kiinnostaviin hakemuksiin oikein sisäl- tyy.

Kännykän avulla turistinen teatteri saadaan ajoitettua täs- mällisesti sen mukaan, miten tarkastaja liikkuu. Tarjottu ruoka ja juoma saa romanttisia ja eksoottisia nimiä. Pilkkataan keskiluokkaista tapaa katsoa ja arvottaa asioita – ”kaikki on

sitä miltä näyttää”. Arkielä- män roolit -kirjansa eräässä alaviitteessä Erwin Goffman kirjoittaa:

”Kun huijari huijaa, hänen varsinainen rikoksensa ehkä ei ole niinkään se, että hän vie uhriensa rahat, vaan se, että hän riistää meiltä kaikilta us- kon keskiluokalle ominaisten tapojen ja ulkomuodon vank- kaan luotettavuuteen...”

Kyläläiset harjoittavat siis kollektiivista auervaarailua. Sellainen sinfonia vaatii kapel- limestarinsa, ja sellainen on Joose Pässä, joka panee kylä- toimikunnan puheenjohtajan lausumaan lentokentällä terve- tuliaissanat tarkastajalle, ja puheenjohtaja latelee silmiin katsoen liikennesääntöjä, las- tenloruja jne., jotka Joose sit- ten luovasti kääntää eurokie- llelle. Rouva Tarkastaja on nä- kemäänsä ja kuulemaansa enemmän kuin tyytyväinen. Teatteriksi hän ei sitä ymmär- rä, sillä tärkeintä on, että kun- talaiset kansalaistoimivat.

Markku Ropposen kirjassa ei kansalaistoimita, vaan ele- tään hetki arjen ihmeistä. Kaikki taudit parantavan en- kelinsiiven löytäjä lähtee rakastettunsa kanssa ihmeparan- nuskierrokselle ympäri maata. Hän lopulta eksyy lopetetta- vaksi aiottuun itärajalla uinu- vaan Tiheröisten kuntaan, jos- sa väki on vanhaa ja muutama kymmen oppivelvollista kulje- tetaan naapurikuntaan kou- luun. On lähetetty muistioita ministeriöön, on palkattu kal- lispalkkaisia b-luokan kon- sultteja ja saneeraajia, jotka ovat ”käyneet viuhdomassa vi- katteillaan kulupuolta”.

Ropposen kirjan kuntalaisia

ovat vain kunnanjohtaja Tun- kainen ja hankintapäällikkö Livojärvi. Kun he yrittävät vas- tustaa kuntansa lopettamista, on pikemminkin kysymys hei- dän asemastaan kuin kansa- laisten hyvästä tai pahasta. Ti- heröisten kunta yhteisönäkin tuntuu toimivan vain virkateit- se ja virka-aikaan.

Kyläläiset näkyvät ja kuulu- vat lähinnä kylän ainokaisessa kaljakuppilassa. Se on – kuten arkipuheessakin – epäonnistu- misen ja syrjäytymisen tyys- siä. Siellä toimii kylän mentaa- lisen ilmapuntari:

”Miehet yrittivät pysyä na- hoissaan, vaihtoivat äänilajia sovittelevammaksi ja kehuivat bussini tuomaa piristysruisket- ta huomattavaksi. Minun ja Eevan läsnäolo saattaisi estää jopa pakkoliitoksen, siitä seu- raavan näivettymisen, kukaties konkurssesja ja itsemurhiakin. Halusinko ottaa henkilökoh- taisesti niskoilleni niin suuren vastuun? Minähän olin tullut sinne vapaasta tahdostani repi- mään rahaa suokuokalla; eikö ollut kohtuullista, että viipy- sin hivenen pitempään?”

Ulkokuntalaiset ovat siis kaikesta vastuussa joko oletet- tuina varkaina ja hyväksikäyt- täjinä tai ainoana toivoina. Mil- loinkaan onni ei tunnu olevan omissa käsissä.

SEPPO HELMINEN

SIMO HÄMÄLÄINEN
NAURAVIEN IHMISTEN
KYLÄ
GUMMERUS 1997
MARKKU ROPPONEN
SIIVESTÄJÄT
TAMMI 1997